

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 17.

Tisdagen den 5 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, angående anslag till elektrifiering av banan Långele—Boden m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 77, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 84, med förslag till lag om fortsatt giltighet av maximiprislagen den 22 juni 1939 (nr 349);

till bankoutskottet propositionen, nr 85, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

till behandling av lagutskott propositionen, nr 86, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 oktober 1939 (nr 734) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt fartygsuttagningslagen m. fl. lagar;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 87, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 december 1939 (nr 924) om tilläggsskatt å bensin, m. m.; och nr 88, angående tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; samt

till statsutskottet propositionen, nr 91, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till extra utgifter.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2—4, statsutskottets utlåtanden nr 44—51, bankoutskottets utlåtanden nr 5—7, första lagutskottets utlåtande nr 9 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 10—13.

§ 5.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 2, i anledning av de i statsverkspropositionen gjorda framställningarna rörande utgifterna för budgetåret 1940/41 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Herr *Hedlund* i Häste avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående avlöningsförmåner till sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsumenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.

Denna motion bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sandström</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 7 mars,
» <i>Leo</i>	» 5 » » » 4 »
fru <i>Rönn-Christiansson</i>	» 5 » » » 4 »
herr <i>Andersson</i> i Malmö	» 3 » » » 8 » och
» <i>Hagberg</i> i Luleå	» 8 » » » 6 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.5 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 6 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar på fråga.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**, som anförde: Herr talman! Under hänvisning till en till mig riktad telegrafisk hemställan från riksdagsman Hilding Hagberg om tillsättande av en särskild undersökningskommision med anledning av branden i tidningen Norrskensflammans fastighet i Luleå har herr Brädefors frågat, om regeringen är beredd vidtaga en dylik åtgärd.

Omedelbart efter branden igångsatte vederbörande myndighet undersökning av orsakerna till den beklagliga händelsen, som icke blott vållat materiella skador utan också krävt offer av människoliv. I undersökningen deltaga experter från Kriminaltekniska institutet. Något definitivt resultat av undersökningen föreligger ännu icke. Att den sker med all möjlig grundlighet och opartiskhet anser jag självklart. Skulle sedan rapport om undersökningen ingått det förefinnas någon anledning till granskning i särskild ordning, är jag beredd att föranstalta om en sådan granskning.

Härefter yttrade:

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsministern för hans svar. Visserligen ger mig herr statsministern ett visst löfte om ett ingripande från regeringens sida efter slutförd polisundersökning, och herr statsministern hänvisar också till de kriminalexperter, som deltaga i denna undersökning, varför han inte anser någonting för närvarande vara att göra åt saken, men jag är likväl inte fullt tillfredsställd med innehållet i det svar, som herr statsministern har gett, därför att det enligt min mening — och den tankegången synes man också ge uttryck åt i hela den svenska pressen — bakom denna brandkatastrof ligger ett politiskt motiv. Därför är det min uppfattning, att en allsidigt sammansatt regeringskommision har bättre möjligheter än den noggrannaste polisundersökning att i ett fall som detta tränga in i det politiska motiv, som kan finnas bakom en sådan gärning, som har skett i Luleå, och söka få klarhet i den saken. Jag vill också åberopa, att det tidigare har kunnat tillsättas sådana regeringskommisioner vid undersökningar av vissa större politiska händelser, t. ex. Ådalshändelserna, och detta på ett ganska tidigt stadium, varför det icke hade varit omöjligt nu heller att göra detta.

Det är i alla fall att hoppas, att den delen av statsministerns svar, som ifrågasätter granskning av polisrapportens slutinnehåll och eventuella åtgärder från regeringens sida senare, utgör en viss borgen för att någonting skall göras för att gå på djupet i denna fråga.

Herr **Flyg**: Herr talman! Jag ber endast att få understryka önskvärdheten av att en verkligt genomgripande opartisk undersökning äger rum i detta

Svar på fråga. (Forts.)

fall. Jag uttalar detta önskemål inte enbart med tanke på den tragedi, som har inträffat uppe i Luleå, utan även med tanke på en tidigare inträffad händelse, då också svenska hem härjades av brand och katastrof. I en följd av artiklar, inte mindre än sex, har ledningen för den gruppering — jag höll på att säga åsiktsriktning, herr talman, men det är fel — den gruppering, som existerar här inom landet och som representeras av den föregående talaren, hävdad, att denna katastrof — jag syftar på bombningen av Pajala däruppe i Norrbotten — förorsakats såsom en provokation ifrån den finska regeringens och från det stridande finska folkets sida. Detta hävdades så sent som i förrgår ifrån det hållet. När man kan peka på någonting sådant, då synes det mig, att det finns ytterligare skäl att uttala önskvärheten av att även katastrofen i Luleå blir föremål för en opartisk undersökning.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag ansluter mig till tanken på en opartisk undersökning, men jag är även övertygad om att våra polismyndigheter inte komma att uppträda partiskt på något sätt. Att göra gällande någonting annat är en förolämpning mot det svenska samhället.

Samtidigt skulle jag vilja hemställa till herr Brädefors och hans partikamrater att rikta en maning till redaktionen för sitt partiorgan *Ny Dag* om att uppträda på ett vettigare sätt än vad som har skett i detta fall hittills. Jag har här i min hand måndagens nummer av *Ny Dag*, som behandlar Luleåbranden, och det är uppriktigt sagt det skandalösaste tidningsalster, som utkommit sedan den tid, jag lärde mig att läsa.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 2.

*Svar på
frågor.*

Ordet erhöles på begäran av chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**, som yttrade: Herr talman! Herr von Seth har till mig framställt följande frågor: 1) Ärnar regeringen förelägga riksdagen proposition med förslag om förbud för landsförrädare att bekläda befattningar i det allmänna tjänst? 2) Vid vilken tidpunkt har riksdagen att emotse proposition med förslag om förbud för landsförrädare att sitta i Sveriges riksdag?

Mitt svar å dessa frågor är följande:

Den, som enligt 8 kap. strafflagen fälles till straffarbete för förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott, skall dessutom enligt gällande lagstiftning ådömas förlust av allmänna befattningar och förtroendeuppdrag.

Vid den pågående sakkunnigutredningen inom justitiedepartementet om skärpta åtgärder mot statsfientlig verksamhet överväges även att öka möjligheten att vid brott mot detta kapitel i strafflagen döma till förlust av allmänna tjänster och uppdrag. Utredningsarbetet bedrivs med skyndsamhet, och de sakkunnigas förslag beräknas föreligga inom den närmaste tiden.

Vidare anförde:

Herr von Seth: Herr talman! Jag anhåller att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på mina båda frågor.

Jag tror inte, att man gör sig skyldig till någon överdrift, när man påstår, att den nationella väckelse, som i dessa allvarliga tider gått genom vårt land, är en tillgång att i allra högsta grad taga vara på. Men samtidigt som denna nationella väckelse stärker samhörigheten inom vårt land och inom alla olika folkgrupper, är den kommunistiska verksamhet, som bedrivs i landet, av en

Svar på frågor. (Forts.)

sådan art, att den skapar höggradig irritation. Det ligger då nära till hands, att den institution, där folkets valda ombud ha säte, föregår med ett exempel och vidtager åtgärder, som göra det möjligt att utrensa dessa element ifrån vår riksdag. Jag tror inte heller, herr talman, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, när jag påstår, att vi nu så länge ha sysslat med kommunistfrågan, att det är på tiden att åtgärder komma. Ty ute i landet uppfattas det som en skam för vår svenska riksdag, att landsförrädare alltjämt få sitta här i ostörd ro. Det är alldeles självklart, att man i en demokratisk stat inte kan komma med lagar och förordningar utan vidare, men vi måste komma ihåg, att demokrati inte får betyda undfallenhet och klemighet. Då är inte demokratin vuxen att ta hand om samhällsproblemen. Ute i landet har det inom olika institutioner och inom olika organisationer utfärdats starka appeller i syfte att rensa ut kommunisterna, d. v. s. landsförrädarna, t. ex. från olika statstjänstemannagrupper och från landsorganisationen. Vid remissdebatten i år hade vi den stora glädjen att konstatera den vidräkning, som statsrådet Möller då höll med herr Hagberg i Luleå. När riksdagen förra onsdagen fattade beslut angående transportförbud för vissa landsförrädiska tidningar, kunde man också i herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet anförande utläsa ett löfte om att åtgärder även på andra områden snart skulle komma till stånd.

Men tiden rider fort numera, och det råder ingen tvekan om att det ligger en stor fara i dröjsmål. Sedan mina frågor framställdes, ha några av de inkallade vid Hälsinge regemente kommit med en masspetition till Konungen om utrensning av kommunister från beredskapsförbanden och neutralitetsvakten. Beträffande de händelser, som timat uppe i Norrland, branden i Luleå och branden i Boden, tro stora grupper av svenska folket, att någonting har hänt, som inte borde ha fått ske — även om det inte finns någon som helst grund för misstanken, att dessa bränder skulle vara provocerade. Jag skulle särskilt vilja fästa uppmärksamheten på att om medborgarna få för sig, att statsmakterna stå valhänta och inte vilja göra någonting åt dessa saker, ha vi den stora faran över oss, att folket ute i bygderna tar saken i egna händer. Då först äro vi verkligen inne på farliga vägar, särskilt om kommunisterna i detta läge skola få anropa polismakten om skydd. Detta är givetvis en oerhört svår fråga, och jag underskattar inte ett ögonblick justitieministerns och regeringens svårigheter att ingripa. Men nu är tiden sådan, att huvudsaken är att man inte längre på grund av byråkratism och dylikt får låta sig hindras i att vidtaga åtgärder och göra det snabbt. I annat fall kan riksdagen löpa fara att mista sitt anseende, och man kan börja tro, att den inte är det instrument, som den bör vara i det fria svenska folkstyrets tjänst. Därför tror jag inte, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, när jag påstår, att den allmänna opinionen är sådan, att den med glädje hälsar den dag — vilken vi hoppas skall komma mycket snart — när vi kunna avlägsna landsförrädarna inte bara från Sveriges riksdag utan även från ämbeten och tjänster hos det allmänna.

Herr Senander: Herr talman! De frågor, som herr von Seth riktat till justitieministern, beteckna toppunkten av politisk fräckhet. Herr von Seth och hans gelikar bruka ju utge sig själva för att framför alla andra representera den politiska anständigheten och hederligheten, men det hindrar inte, att de utan att ha skymten av bevis för sina påståenden kasta ut beskyllningen mot oss kommunister att vara landsförrädare. Sådant har man tillåtit här i kammaren vid upprepade tillfällen. Så mycket borde man i varje fall ha rätt att fordra, att inte obevisade och obevisbara beskyllningar för kriminella brott kastas ut mot riksdagsmän.

Svar på frågor. (Forts.)

När nu emellertid herr von Seth med väl spelad moralisk indignation riktar frågor om ingripande mot oss kommunistiska riksdagsmän, så är det på sin plats att erinra honom om en sak, som borde lära honom att vara försiktig nästa gång han står inför frestelsen att beteckna andra som landsförrädare. Jag syftar på det faktum, att man nyligen har dömt fem överbevisade landsförrädare och spioner med hemvist inte inom det kommunistiska partiet utan inom det borgerliga lägret. Det har uppgivits, att tre av dessa fem äro medlemmar av det parti, som herr von Seth representerar här i kammaren. Att detta inte hindrar herr von Seth och hans parti att uppträda som patenterade väktare av fosterlandets intressen och som riddare av anständighet och moral, är ju bara i stil med det hela. Syftet med alla dessa attacker, med alla dessa lumpna beskyllningar är emellertid klart: det gäller för herr von Seth och hans parti att begagna den nuvarande situationen till att skapa den pogromstämning mot det kommunistiska partiet, ja, mot arbetarrörelsen överhuvud, som ger de nödvändiga förutsättningarna för genomförandet av antidemokratiska lagar. Det räcker inte längre för herr von Seth att använda statsministerns blommiga nattrock som politiskt tillhygge. Nu anse han och hans kompaner situationen vara lämplig för att på nytt sätta landsförräderiets stämpel på politiska meningsmotståndare. Detta är en gammal omtyckt metod hos högern, då det gäller att sprida en förgiftad propaganda mot menings- och klassmotståndare. Historien upprepar sig som vanligt. När högern på sin tid drev sin smädeskampanj mot Hjalmar Branting och Karl Staaff, vilka också stämplades som landsförrädare, lyckades man jaga upp lidelserna till en sådan höjd, att det övades fysiskt våld mot meningsmotståndare. Nu är situationen likadan; man har lyckats åstadkomma en atmosfär, som föder rent kriminella brott. Upprepade våldsdåd begås mot kommunister och andra radikala arbetare, vilka våldsdåd nu ha kulminerat med dåden i Luleå. Det politiska ansvaret för allt detta kan inte läggas på andra än dem som med hela den väldiga propagandaapparaten, som står till deras förfogande, skapat den lämpliga jordmånen härför.

Jag frågar de riksdagsmän, som ännu inte fullständigt fallit offer för hetspsykosen: Bör inte måttet snart vara rågat? Skall det ske flera våldsdåd, innan man förstår, att hetspropagandan mot oss kommunister har sprängt alla fördämningar för en reaktion, som hotar icke bara kommunisterna utan även hela arbetarklassen? Svaret må bli vilket som helst; vi kommunister skola, som jag förut förklarat, fortsätta vårt arbete. Historien har visat, att man inte kan hindra en rättvis rörelses frammarsch genom att åsätta den stämpeln landsförräderi. Herr von Seth och hans meningsfränder kunna skriva sig detta till minnes.

Herr andre vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Jag har ingen anledning att göra något uttalande angående den mer eller mindre lyckade formuleringen av de frågor, som här framställts. Däremot finner jag mig ha anledning att på grund av herr Senanders yttrande uttala, att var de dömda spionerna politiskt till äventyrs hört hemma ha de i varje fall icke haft några allmänna uppdrag, allra minst förtroendet att sitta i Sveriges riksdag, varför den jämförelse, som herr Senander gjorde, icke har någon giltighet i detta fall. Jag ber emellertid att få tillägga, att då det här vid upprepade tillfällen och senast för några få dagar tillbaka mot kommunisterna riktats den bestämda anklagelsen att ha mottagit och mottaga subsidier av främmande makt, går det inte från det hållet att värja sig för en anklagelse av den innebörd, som nu kommit till uttryck i de framställda frågorna. Intill dess att man tydligt har

Svar på frågor. (Forts.)

visat — man har inte ens sökt förneka det — att sådana subsidier icke ha mottagits, får man också finna sig i att man ute i landet nämner kommunisterna vid rätt namn och med beklagande och förvåning ser, att kommunister fortfarande inneha förtroendeuppdrag och tillhöra Sveriges riksdag.

Jag är inte böjd för och har ingen anledning att påkalla alltför hastiga eller alltför drastiska åtgärder, men jag tror mig ha anledning att säga, att det nu har dröjt så länge med åtgärder gentemot den kommunistiska agitationen och mot hithörande förhållanden, att folk ute i landet börjar göra sig den frågan: har inte den svenska riksdagen handlingskraft nog och möjligheter nog att ur det svenska samhället och ur riksdagen rensa ut denna meningsriktning, som icke hör hemma där? Om inte den svenska riksdagen snart vidtager åtgärder, kommer detta att i betänkelig grad sänka dess anseende ute bland vårt folk.

Jag tror det vara skäl att vid detta tillfälle särskilt betona denna folkstämning och detta berättigade krav, och jag vill säga till vederbörande inom regeringen: det går inte längre att här vila på hanen och dröja, utan här kräver det svenska folket handling. Det kräves med hänsyn till vårt fosterland och med hänsyn till den folkstämning, som i närvarande stund är mycket stark och mycket sund.

Herr Skoglund: Herr talman! Efter herr andre vice talmannens anförande kan jag inskränka mig till några få ord.

Jag ber då först att på den fråga, som herr Senander framställde, få svara: måttet är rågat! Efter vad Ny Dag tillåtit sig under de senaste dagarna och efter det anförande, som herr Senander nyss hållit, är det inget tvivel om att det svenska parlamentet, i ett tidsläge som kanske är det mest ödesdigra, som landet genomlevat på århundraden, icke får utsätta sig för möjligheten att sådana kommunistdebatter, som förekommit under den senaste tiden, ideligen upprepas.

Jag skall inte ingå i något bemötande av herr Senander. Jag vädjar till justitieministern att noga undersöka och överväga, huruvida det icke är möjligt att få till stånd en ändring i nuvarande förhållande.

Herr Flyg: Herr talman! Jag vill bara, då agenten Senander här ger oss rådet att vara försiktiga, erinra därom, att den person, som för någon tid sedan i Norge häktades och dömdes för spioneri, för endast två eller tre år sedan författade riksdagsmotioner åt herr Senander och hans kamrater här samt dessutom var medarbetare i deras tidning.

Därutöver vill jag, herr talman, erinra om att den 2 december i fjol, alltså omedelbart efter det ryska överfallet på Finland, framställde jag interpellationsvis här i kammaren frågor av liknande karaktär och med samma syfte som de, vilka i dag besvaras. På denna interpellation lämnades under den urtima riksdagens fortsättning icke något svar, men av kammarledamöter från olika partigrupper erhöj jag hänvisning till det lagförslag, som då lades på riksdagens bord, och dessutom en antydning om att därmed skulle jag kunna anse interpellationen besvarad. Detta lagförslag är i dag lag, och fortfarande diskutera vi den angelägenhet det här är fråga om.

För mitt vidkommande förstår jag inte, herr talman, detta tal om nödvändigheten av lagändringar och lagskärpningar, som här framföres såsom förklaring till att intet skett. Då man, såsom frågeställaren i dag gjort, talar om den allmänna opinionen i landet, vill jag säga, att den allmänna opinionen är färdig. Och på 90 procent av den allmänna opinionen vilar denna riksdag, och på fyra av de stora partierna i denna riksdag är den nuvarande regeringen

Svar på frågor. (Forts.)

grundad. Är således den allmänna opinionen eller folkviljan den kraft, som man anser sig behöva, så synes mig allt, både formellt och reellt, vara klart för att något göres och för att något redan borde ha gjorts.

Det har sagts, att man här i kammaren inte kan diskutera svensk utrikespolitik. En urtima riksdag var i fjol samlad på grund av det skärpta läget ute i världen, men vi fingo inte behandla utrikespolitiska spörsmål, därför att — så sade man — här sitta representanter för främmande makt. Riksdagen konstaterade, visserligen i indirekt form, att den icke kunde yttra sig fritt, därför att den hade representanter för främmande makt i sin krets. Regeringen, som har riksdagen såsom fundament, sitter och slår i lagböcker för att undersöka, *hur* man skall kunna komma till en lösning av detta problem.

Detta förfaringsätt, herr talman, går icke i lås med vad jag i detta fall menar vara sunt förnuft och dessutom ett vitalt intresse. Där borta på andra sidan Bottenhavet rycker vederbörande agents herre fram. Undan för undan pressar han sig fram med sin övermakt. Ju närmare han kommer, desto svårare blir ett ingripande. Det måste ske nu! Det ligger i vårt eget intresse, men det är också vår plikt mot Finlands kämpande folk.

Herr Senander: Herr talman! Jag noterar, att ingen av högerns talare bestridit, att tre av de dömda landsförrädarna tillhört högerpartiet, något som kanske kan ge anledning till eftertanke. Det skulle t. o. m. kunna tänkas, att det varit mera berättigat att man beträffande detta parti företagit den landsomfattande razzia, som nyligen igångsattes mot det kommunistiska partiet.

Det är ju så, såsom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet förklarade i sitt svar, att med nu gällande lagar landsförrädare icke få sitta i riksdagen. Herr andre vice talmannen vill emellertid, att vi kommunister skola prestera bevis för att vi icke äro »landsförrädare». Enligt den enklaste juridiska regel tillhör det dem, som utslunga beskyllningar och påståenden, att prestera bevisning. Men det gör man inte här. Man bara upprepar påståendet ideligen och kan inte prestera skynten av bevis för sina lumpna anklagelser mot det kommunistiska partiet. Och detta beteckna vi såsom en skam för riksdagen, om någonting skall kunna betecknas med detta ord.

Vill man undvika sådana debatter som denna, så är det ju enkelt. Om man bara slutar upp med dessa grova tillmälen och beskyllningar mot de kommunistiska riksdagsmännen, så slipper man dessa debatter, som man nu fruktar så mycket.

Vad herr Flyg beträffar, vill jag bara säga, att det är ett passande sällskap högern fått i sina angrepp mot det kommunistiska partiet.

Herr von Seth, som nu för kort genmäle erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Till herr Senander vill jag endast säga, att mina frågor äro formulerade så, att de avse landsförrädare överhuvud taget, därför att vi vilja komma åt dessa, bakom vilket parti de än må söka skydd. Men om herr Senander känt sig alldeles särskilt träffad, är det fullt förstaeligt.

Härpå anförde

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag begärde ordet, därför att jag i dag har upplevat det mest förfärliga jag varit med om i denna kammare.

Herr Senander i Göteborg har här sökt skydd bakom minnet av två av de resligaste gestalter och största patrioter, som någon gång suttit i den svenska riksdagen, nämligen Karl Staaff och Hjalmar Branting. Det är detta försök att jämställa det svenska folkets sunda och naturliga reaktion mot det

Svar på frågor. (Forts.)

kommunistiska partiet med den förföljelse, som på sin tid riktades mot såväl Karl Staaß som Hjalmar Branting, som jag anser vara det förfärligaste jag fått uppleva i denna kammare, och denna debatt bör enligt min mening inte avslutas utan att någon kammarens ledamot protesterar mot ett sådant utnyttjande av två av nationens främsta män.

Jag vill inte vidare byta ord med herr Senander. Vad han är det veta vi, och vi behöva inte säga honom det.

Emellertid skulle jag vilja ge herr von Seth först en erinran och sedan ett gott råd. Jag får därvid i en parentes gå tillbaka till herr Senander. Han åberopade sig också på den svenska arbetarklassen. Men han vet — och nu kan herr von Seth höra på — att den svenska arbetarklassen just nu är i färd med att på allvar göra upp sluträkningen med kommunisterna. Kommunisterna falla som strån för lien ute i de folkliga organisationerna. Hittills är det, enligt vad jag vet, bara en, som har vägrat att gå, när han blivit anmodad, och det är herr Senander, men han kommer att bli bortmotad — den saken är klar. Herr von Seth bör sålunda veta, att den svenska arbetarklassen just nu gör rent hus och befriar sig från allt samröre med kommunisterna.

Detta var den erinran jag ville göra, och nu kommer rådet. Det skulle göra nytta ute i landet, om den politiska riktning, som herr von Seth företräder — främst dess ungdomsorganisation — ville, på samma sätt som de socialdemokratiska ungdomsklubbarna taga klart avstånd från kommunisterna, frigöra sig från allt samröre med personer, som mer eller mindre öppet hylla nazismen. Sätt i gång en sådan kampanj mot nazisterna, och det skall gå lättare för oss att kvittera sluträkningen med kommunisterna!

Vad herr andre vice talmannen här sagt beträffande inställningen till kommunisterna kan jag instämma i, men jag tycker, att han använde alltför hårda ord, när han konstaterade, att riksdagen inte har frigjort sig från de kommunister, som ha säte och stämma här. Herr andre vice talmannen och jag kunna känna det bittert att nödgas ha dem här, men herr andre vice talmannen vet liksom vi andra, att det icke finns någon grundlagsenlig möjlighet att avlägsna dem, förrän de blivit överbevisade om sådant brott, som faller under lagen.

Jag skulle till slut bara vilja säga, att den svenska riksdagen lärer väl inte gärna kunna klandras av Sveriges folk för att det sitter kommunister här. Skall man klandra någon, så är det de väljare, som haft så utsökt dålig smak, att de till ledamöter av riksdagen valt sådana personer, som landet och folket icke kunna lita på utan i stället ha att frukta.

Herr von Seth erhöll nu ånyo för kort genmäle ordet och yttrade: Herr talman! Med anledning av herr Olovsons uttalande angående inställningen till nazisterna vill jag framhålla, att den ungdomsrörelse, som jag tillhör och som jag står i spetsen för, har tillkommit kanske inte minst för att bestämt taga avstånd från nazismen, när denna började uppträda här i landet. Det är en mycket stor missuppfattning, att vi på något sätt skulle ha samröre med nazisterna. Jag vill alldeles särskilt råda herr Olovson att studera riksdagens protokoll, ty därav framgår, att vi — det gäller både högerns förutvarande ledare och nuvarande ledare liksom även mig själv — vid alla tillfällen bestämt tagit avstånd från nazismen.

Därtill vill jag säga, att hade inte samhället kelat så mycket med kommunismen, som det under många år gjort, så hade förutsättningarna för nazismens framgång här i landet varit undanryckta långt före detta.

Herr talmannen lämnade, jämväl för kort genmäle, ordet till herr andre vice talmannen **Magnusson**, som anförde: Herr talman! Vad beträffar inställningen

Svar på frågor. (Forts.)

till nazismen vill jag bara säga, att jag tror, att herr Olovson vet lika bra som någon annan, att på vår sida finns det icke några sympatier för denna rörelse. Min personliga inställning härvidlag torde också vara väl känd.

Herr Olovson uttalade vidare en viss förvåning, kanske nästan klander över mina, såsom han uttryckte sig, hårda ord om att vi inte kunnat göra oss kvitt kommunisterna här i riksdagen. Jag känner lika väl som herr Olovson de konstitutionella hinder, som möta härför, men herr Olovson vet också lika väl som jag, att man ute i landet frågar sig: varför vidtar icke den svenska riksdagen de nödvändiga förberedande åtgärderna för sådan ändring av våra grundlagar, att det blir möjligt att i framtiden förhindra ett upprepande av vad som nu ägt rum, nämligen att kommunisterna i grundlagens hägn sitta kvar i den svenska riksdagen, något som bl. a. hindrar att riksdagen — vilket vore behöfligt och tillbörligt — kan diskutera och få informationer i de allvarliga utrikespolitiska och andra spörsmål, som i dessa tider uppstå? Det är denna valhänthet, som man påtalar ute i landet, och man väntar där med rätta på åtgärder från den svenska regeringens och riksdagens sida.

Vidare yttrade:

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! Herr von Seth sade i sitt sista anförande, att han icke ställt sina frågor beträffande åtgärder mot landsförrädare med hänsyftning på något visst parti och att det var på grund av dåligt samvete, som vi kommunister togo åt oss. Herr von Seth tycks glömma, att både han och herrar Olovson och Flyg sätta likhetstecken mellan sitt tal om landsförrädare och oss kommunister. I samma andedrag, som man talar om landsförrädare, talar man om kommunister, och man menar då oss kommunister, som sitta här i riksdagen.

Jag vill bara till riksdagens protokoll anteckna, att det här i dag är tilllåtet att mot oss kommunister kasta ut beskyllningar för en kriminell handling, som enligt nu gällande lagar är förbjuden och straffbar, utan att riksdagen på något som helst sätt reagerar mot detta, trots att samtliga riksdagens ledamöter äro medvetna om att det icke finns några landsförrädare inom det kommunistiska partiet. (Skratt inom kammaren.) — Man kan inte skratta bort den saken, mina herrar. *Ni äro medvetna* om, att om andra partier vore lika fria från landsförrädare som det kommunistiska partiet, då skulle vårt land stå sig ganska gott inför de allvarligaste påfrestningar. Ja, man kan möjligen försöka att skratta bort de onda aningar man har inom sig själv, men man måste väl ändå medge, att därest riksdagen hävdar den meningen, att det finns landsförrädare bland riksdagsledamöterna, så är det riksdagens och de svenska myndigheternas skyldighet att bevisa den saken.

Herr **Senander**: Herr talman! Herr von Seth söker polemisera mot mig och göra gällande, att vad han här avsett med sina frågor skulle gälla alla landsförrädare, d. v. s. det skulle inte gälla bara oss kommunister.

Ja, Hin tro't, sa smälänningen. Herr von Seth har vid upprepade tillfällen och senast i sitt första anförande här i dag klart utpekade kommunisterna som de »landsförrädare», mot vilka en eventuell ny lagstiftning skulle riktas. Hur kan man då komma och påstå, att han med lagen också skulle vilja träffa t. ex. de landsförrädare, som eventuellt finnas kvar inom högerns parti?

Herr Olovson var mycket indignerad över att jag hade gjort en historisk parallell. Han ansåg, att det vore att skända minnet av de två stormän, som jag därvid namngav. Ja, uppfattningarna äro delade. Vi och många med oss äro av den uppfattningen, att de som skända dessa mäns minne i dag,

Svar på frågor. (Forts.)

äro de socialdemokrater, som låna sig åt en våldsam reaktion och medverka i alla de strävanden, som nu pågå från reaktionens sida att likvidera de demokratiska fri- och rättigheterna.

Jag vill slutligen säga till herr Olovson, att den sluträkning han talar om inte är uppgjord ännu. Dess resultat i framtiden kommer att drabba inte oss utan socialdemokratien.

Herr Nilsson i Göteborg: Herr talman! Till en början vill jag säga till herr Flyg, att jag skulle varit synnerligen belåten, om herr Flyg litet tidigare observerat faran av kommunisternas verksamhet, åtminstone vid den tidpunkt, då riksdagsmannaval senast försiggick i Göteborg. Ty tack vare herr Flygs och hans partis medverkan sitter där en kommunist i Sveriges riksdag på Flyg-partiets röster.

Jag vill vidare säga, att kommunisterna få finna sig i att bli bedömda på det sätt som de ha blivit. Det är deras gärningar, som nu döma dem. Och när man nu här ropar på lagstiftning mot den kommunistiska verksamheten, så bör man observera, att det pågår inom arbetarrörelsen, inom fackföreningsrörelsen, en slutuppgörelse med kommunisterna, som betyder, att de faktiskt äro på vandring till intet. Jag vill särskilt erinra herr Senander om att i Göteborg har tack vare fackföreningsfolkets medverkan hans parti blivit fullständigt betydelselöst. Undan för undan kommer man till insikt om att det kan vara tänkbart att vi efter nästa val skola slippa höra några kommunistiska röster ifrån Göteborgsbänken.

Det skulle också vara intressant att erinra om ytterligare ett par saker, när herr Senander här i indignerad ton talar om de våldsdåd, varmed han betecknar de beklagliga händelserna i Norrland. För den, som har bevittnat när kommunisterna gjorde sitt bekanta överfall på sjöfolkets lokaler och där anställda i Göteborg, för den, som fått vara med om Kjellhistorien, igångsatt av kommunisterna på samma plats, och om överfall på arbetarrörelsens funktionärer och dylikt, för den står det klart, att kommunisterna icke ha anledning att hävda sig såsom några moralens väktare i detta avseende.

Herr Lundstedt: Herr talman! Herr Olovson hade i sitt mig sympatiska anförande en passus, som jag anser det vara angeläget att ta avstånd ifrån. Han sade, att det inte finns någon grundlagsenlig möjlighet att avlägsna vissa representanter för främmande makts intressen ur riksdagen.

Jag hävdar, att grundlagen måste förnuftigtvis tolkas så, att verksamhet i riksdagen, som syftar till själva grundlagens förgörande, är att betrakta såsom grundlagsvidrig. Jag finner detta vara ett axiom, och jag finner det vara olyckligt, att detta axiom har förbisetts. Jag måste för min del ge herrar Magnusson, Skoglund och Flyg rätt, när de hävda, att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas för att befria oss från dessa personer i riksdagen.

Handlingsfriheten inom en demokrati kan inte rimligtvis bestå i friheten att göra *allt till demokratiens förgörelse*. Jag tror det vore riktigt och grundlagsenligt, om regeringen, t. o. m. utan riksdagens medverkan, i föreliggande situation förbjöde och effektuerade förbudet för denna klick att vistas inom riksdagens lokaler. Självfallet skadar det icke, om riksdagen till ett sådant förbud ville ge sin sanktion.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag, som legat i närkamp med kommunisterna under de senaste 20 åren, tycker, att man nu har lust att tillgripa kraftigare medel än vad nöden kräver för att bli av med dem. Jag tror emellertid, att man skall överlåta åt de svenska valmännen

Svar på frågor. (Forts.)

att befria riksdagen från kommunisterna. De svenska valmännen ha dock visat en vakenhet på detta område som gör, att man kan hysa tilltro till dem. Vi hade tidigare här en nazistorienterad och högröstad grupp. Den gallrade valmännen undan vid det sista valet, så att den kom bort, och jag kan inte tro annat än att om vi få gå till val i höst, så kommer den kommunistiska reaktionen bort utan att man tillgriper några speciallagar emot den.

I själva verket är det väl så, att det landsförräderi, som bedrivs här, sakligt sett, genom en för landet skadlig propaganda av kommunisterna i riksdagen och i deras tidningspress, är vida ofarligare än det landsförräderi, som försiggår i det tysta och med vilket man har mycket små möjligheter att komma till rätta. Jag är inte alls övertygad om att det för samhället är hälso- samt att trycka ned även en så oresonlig rörelse som den kommunistiska i underjorden. Jag hänvisar till ett parallellfall. Vi ha i England en organisation, som kallas Irländska republikanska armén, som ofta skymtar under initialerna I. R. A. Det är en illegal organisation. Scotland Yard, som är känd som världens främsta detektivcentrum, förföljer sedan årtal denna organisation, men hittills har den faktiskt icke lyckats att fånga in mer än på sin höj ett dussin utav de tusentals illegala agenter, som för främmande makts räkning arbeta inom England och som vecka efter vecka åstadkomma explosioner och störningar och hålla en terrorverksamhet i gång. Det är en i illegalitet nedtryckt verksamhet, som blivit verkligt farlig för samhället.

Jag tror inte, att kommunismen i sin offentliga form utgör den största faran, och jag tilltror Sveriges valmän så gott omdöme, att de befria oss från en kommunistisk representation, när man nästa gång går fram till val, och förklarar, att jag inte alls sympatiserar med alla dessa framställningar om extra hårda åtgärder för att komma till rätta med kommunismen. Den var vida starkare och vida farligare och utövade ett mycket större inflytande inom det svenska samhället för tio eller femton år sedan, men undan för undan har den blivit nedtryckt till att vara en liten och för vårt samhälles jämna gång alldeles utan inflytande varande sekt. I det ögonblick, som nu är, ligger den faktiskt i dödsryckningarna, och då tycker jag det är ganska onödigt att ta fram storsläggan.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag vill till en början, även om det strängt formellt är oriktigt med denna debatt, ge en eloge åt herr talmannen för att debatten fått äga rum. Jag tror nämligen, att det blivit nödvändigt, att vi förr eller senare fått den.

Jag är på ett par punkter förekommen av herr Lövgren. Till herr Senander vill jag säga att kommunisterna själva äro skulden till den behandling, som nu vederfares dem, genom sitt fullkomligt vetlösa och utmanande uppträdande. Om herr Senander nu är vänlig och lyssnar, skall jag erinra honom om vad hans egna tidningar skrivit blott under de sista månaderna.

Den ²¹/₈ 1939 skrev Ny Dag: »Hotet kommer från *det nazistiska Tyskland*, vars omätliga expansionsbegär riktar sig även mot Norden. Det skulle vara naivt att tro, att det nazistiska hotet är avlägsnat. Krigets åskmoln hopar sig. Blixten kan slå ner på Sveriges folk snabbare än vi anar.»

Den ¹¹/₁₀ 1938 skriver Ny Dag: »Frankrikes, Englands och Förenta staternas folk, stödjande sig på Sovjetunionen(!) är en fredskraft, som rycker med sig de små staterna och kommer att ge det offrade Tjeckoslovakiens samt Tysklands och Italiens martyrfolk förtroende. Män och kvinnor av god vilja, förena er för att vinna fredens stora slag.»

Den ³¹/₁₀ 1938 publicerar Ny Dag ett svar från herr Hagberg till dåvarande utrikesministern, där han säger: »Det är bättre att uppfostra svenskarna till

Svar på frågor. (Forts.)

demokratiens krigare än till fascismens lakejer. Vi ämnar inte likrikta oss till den tyska regeringens önskemål.»

Det är några citat, herr Hagberg. Jag har ingen anledning att vid detta tillfälle anföra citat också från i år. Så tydligt som helst har ni intagit den ståndpunkten, att Tyskland och nazismen äro den stora faran inte bara för demokratierna och arbetarklassen i världen utan också — observera! — för Nordens folk och deras självständighet. Så slutes pakt med Sovjetunionen. Då förklara ni utan vidare, att det var ett försök att »förhindra krigets utbredning»? Nu försvara ni dagligen denna pakt med den stat, som ni förut förklarade utgöra den stora faran för Nordens folk! Kunna ni efter sådant begära att bli annorlunda behandlade? Kunna ni begära annat än den opinion, som härvidlag tar sig uttryck från skilda håll? För övrigt undrar jag, om inte speciellt herr Flyg skulle vara litet försiktig med tal om folk, som skrivit motioner. Det är inte alltid vissa personers förtjänst, att de ha räddats från att bära fram motioner om fiskeriförhållanden i Stockholms län.

Herr von Seth borde kanske komma ihåg, att om det är en opinion i dag i landet mot kommunismen som en landsförrädisk, för landets självständighet och för arbetarklassen och demokratierna skadlig rörelse, så är det *i trots av den svenska högern*. Det är den svenska arbetarklassen, som rest denna opinion. Fråga göteborgarna, vilket arbete de ha lagt ned, fråga herr Lövgren, vilket arbete han har lagt ned i Norrbotten, fråga dem, som under det sista årtiondet inte gjort något annat än bekämpat kommunisterna, när högern genom sin politiska verksamhet har givit kommunisterna vapen i händerna! Folkopinionen ute i landet är dock inte så ensidig som den framträder i herr von Seths anförande här i dag och inte heller så ensidig som den framträder i högerns tidningar — ingen nämnd och ingen glömd. Ty folkopinionen kräver, att *alla*, som uppträda — både öppet och i hemlighet genom den ena eller andra manipulationen — så att de skada folkstyrelsen, demokratierna och landet, skola hållas efter. Varför är högern och högerns talesmän så ensidiga som herr von Seth i dag? Hur ofta är det högerns folk talar om nödvändigheten att hålla efter nazisterna? Jag tror inte, att herr Magnusson i Skövde, herr Bagge eller herr von Seth personligen äro några vänner av nazismen. Jag är alldeles bestämt övertygad om att exempelvis herr Bagge icke är det. Men, mina herrar, det handlar i detta samband och i dessa tider icke om det subjektiva framträdandet, inte om den enskildes uppträdande, det handlar om olika folkgruppers orientering och framträdande, deras sympatier åt ena eller andra hållet.

Folkopinionen kräver som sagt upprensning åt *alla håll*. Jag tror vi äro litet flera, som ha kännedom om folkopinionen än herr von Seth och herr Magnusson i Skövde. Och denna opinion, herr talman — låt mig säga ut det — frågar sig också, om inte högern uppträder litet underligt under nuvarande förhållanden, högern som har två män i samlingsregeringen och genom dessa män mycket väl kan få reda på de möjligheter, som föreligga, och det arbete, som bedrivs, men icke desto mindre icke drar sig för att i en del av sina tidningar gång på gång ge stöd åt en agitation, som sannerligen inte är ett stöd åt regeringen utan som objektivt sett, även om vederbörande inte mena det, måste betraktas såsom ett försök att vinna partipolitiska fördelar.

Låt mig sluta med att säga: jag tror, att kommunisterna komma att rensas ut ännu effektivare än vad för närvarande är fallet, men jag tillägger ännu en gång, att detta är den svenska arbetarklassens, fackföreningsrörelsens och socialdemokratiens förtjänst. Det är de, som under de sista åren också ha vågat, samtidigt som de ha blivit utskällda härför, att bekämpa denna rörelse, sedan de kommit till insikt om att den var skadlig. Jag tror dock inte, att kommunisterna äro de farligaste landsförrädarna i detta land. Av vad skäl? Jo,

Svar på frågor. (Forts.)

Jag tror nämligen, att kommunisterna inte *veta* så förfärligt mycket. Jag yttar mig alltså inte om den subjektiva viljan att begå vissa handlingar, jag yttar mig om deras förmåga. Jag tror, att det finns personer i andra folkgrupper, som *veta* åtskilligt mycket mera, vars förrådande kan vara till skada för landet, och som det vore nödvändigt att ta och titta på. Titta exempelvis på dem som sitta å våra rederikontor och mäklarfirmor, granska kontor, som ha affärsförbindelser åt olika håll, och undersök, vad man har för folk där. Från skilda håll ha uppmaningar riktats till de personer, som äro ansvariga för denna personal, att beakta den fara, som här föreligger. Titta på denna personal ett slag och sök utröna, om den inte besitter kunskaper, vilkas förrådande kan medföra avsevärt mycket allvarligare verkningar än vad kommunisterna någonsin pladdra om.

Jag är alltså ense med herr Lövgren; jag tror att det är en bättre metod, att man söker åstadkomma *en utrensning från botten* än att i otid tillgripa lagstiftningsåtgärder. Och i det avseendet är det som sagt min fasta övertygelse, att Sveriges arbetare komma att sörja för fortsättningen lika väl som de ha sörjt för begynnelsen. Då har man också mångdubbel rätt att kräva, att man härvidlag icke är så ensidig från partier, som förklara sig försvara demokratien, utan att man verkligen, såsom det sades under instämmanden här i kammaren härvidlag, går ordentligt till råfst och rättarting med *alla* som bedriva verksamhet till skada för land och folk.

Herr Flyg: Herr talman! Jag nödgades begära ordet på nytt på grund av vad som sades av herr Nilsson i Göteborg. Han ansåg, att jag litet tidigare skulle ha uppmärksammat kommunisternas verksamhet. Jag rekommenderar herr Nilsson med flera, som ha samma uppfattning som han, att studera denna kammares protokoll under en följd av år. Under den tid, jag varit ledamot av riksdagen sedan själva brytningen med komintern ägde rum, har jag icke försummat något tillfälle att fästa uppmärksamheten vid vad kommunisterna verkligen äro och vad vi i dag tydligen alla med undantag av herr Kilbom äro medvetna om.

Jag skulle dessutom vilja till herr Nilsson säga, att det vore nog skäl för honom att iakttaga en viss försiktighet, alldenstund han härstammar från Göteborg, där till helt nyligen förekom ett tillstånd mellan herr Nilssons parti och den ryska avdelningen där nere, som man skulle kunna beteckna såsom flirt, fastän man då använder ett alldeles för mildt ord. Det rådde en samverkan i fackligt avseende och i andra avseenden, som till och med kulminerade i gemensamma bröderskapsfester på Göteborgs berömda nöjesfält Liseberg. Jag kan dessutom tillägga, att det här i Stockholm ända fram i det sista på det fackliga området förekom en synnerligen intim samverkan, då det gällde att välja styrelser och tillsätta funktionärer. Varningen till mig att i denna punkt iakttaga försiktighet borde därför, herr Nilsson, komma från något annat håll än från en representant för det socialdemokratiska partiet.

Sedan vill jag, herr talman, fästa uppmärksamheten vid den säregna och mycket betecknande uppfattning, som förts fram i debatten, nämligen att riksdagen skulle ta detta lugnt. Vi skulle överlämna denna sak till valmännen. Om de nuvarande ledamöter av kammaren, som tillhöra den ryska agenturen och representera detta land här i kammaren, inte skulle komma tillbaka efter nästa val, är alltså saken klar; då är kommunismen likviderad. Ja, den som det tror han är tämligen naiv — och då använder jag det mest vänliga omdöme. Men de, som det säga, kunna även vara någonting annat, och jag vill säga, att som måtto över herr Kilboms anförande skulle jag vilja sätta: Blodet är tjockare än vattnet. Han är visserligen från att förut en gång i tiden ha

Svar på frågor. (Forts.)

varit kommunist numera socialdemokrat, men hans anförandes tendens var: visst måste vi något göra, men de äro inte så farliga, och vi behöva inte vara så oroliga; det här skall vi sköta om ute i landet. Han talar om de ryska agenterna som vetlösa. Ack, om det vore så; då vore det bara, herr talman, att skaffa en läkare, som kan behandla dem. Men de äro medvetna individer, som leverera de bevis man här efterlyser dagligen. Det sista ha vi i det Tass-telegram, som skildrar branden i Luleå, vilket man försiktigtvis inte har givit samma formulering i Sverige som i andra länder. Detta Tass-telegram, herr talman, det kommer inte från skyn; det levereras av vederbörande agentur, och den kommer att bestå, även om vi överlämna det hela åt valmännen.

Inom en liten parentes — jag ber om ursäkt; det är inte mitt fel — ville jag säga inför detta forum, att de motioner, som jag har väckt rörande fiskeriförhållanden i Stockholms skärgård, äro skrivna och ha givits uppslag till av en yrkesfiskare utanför Vaxholm, som fortfarande arbetar inom sitt yrke, förutvarande medlem av vårt parti men numera en mycket medveten socialdemokrat, medvetnare än herr Kilbom är. Detta om detta.

Sedan skulle jag vilja, herr talman, ta kammarens tid i anspråk med att till protokollet återge ett uttalande ur ett i dagarna mycket uppmärksammat aktuellt bokverk, som har fått särskild reklam just genom vår justitieminister. Det är en före detta nationalsocialist, som gör ett uttalande, en Hitler närstående man, som heter Hanfstängel. Han säger: »Det finns inga övertygelser i demokratierna. Jag menar övertygelser i den meningen, att man är beredd att sätta in sitt liv för dem. Det är Hitlers grundläggande upptäckt, och den bildar utgångspunkten för hans stora och djärva politik, med vilken han alltid kommer att få rätt. *Frukta och hänsyn till egen fördel* leda då alltid förr eller senare till *kapitulation*. I varje land kan man finna så många människor som man behöver för att sätta i gång den åsyftade rörelsen och detta inom alla samhällslager och bildningsskikt. Har man väl gjort början, *ombesörjer varje land av sig självt den vidare utvecklingen*. Brist på övertygelse framkallar alltid en anda av självuppgivelse: *vad tjänar det till att göra motstånd?*»

Eftersom jag på grund av ett möte i kväll medförde detta citat i min ficka, syntes det mig helt naturligt att anföra det i denna debatt, ty om den speglar något, så är det ett tillstånd, där man på grund av brist på övertygelse undviker att göra vad som borde vara självklart och vad som skulle hälsas med tillfredsställelse av hela det svenska folket. Verkligheten i Sverige, herr talman, är en illustration till riktigheten av den nazistiske ledarens kalkyler, en illustration, som jag för mitt vidkommande vill beteckna som beklagligt slående.

Sedan vill jag säga ett ord till herrar stenografer: detta som jag läste upp nu bör inte gå till protokollet på svenska; det måste återges på engelska, franska eller tyska, ty boken får inte läsas och, jag förmodar, icke heller uppläsas på svenska.

Herr **Kilbom**, som nu för kort genmäle erhöill ordet, anförde: Herr talman! Jag skall inte i annan mån sysselsätta mig med herr Flygs anförande än att jag vill understryka, att vad han sade, lämnade svar på frågor, som många ha ställt under den senaste tiden angående hans halvnazistiska politik. Det svaret gav han nämligen själv: Blodet är tjockare än vattnet.

Härefter yttrade:

Herr **Lindqvist**: Herr talman! För min del älskar jag mera handling än ord, och när jag läser tidningen om dagarna tycker jag mig märka, att särskilt de fackligt organiserade arbetarna här i landet äro av samma uppfattning.

Svar på frågor. (Forts.)

Högerpartiet har ju vid denna lagtima riksdag framlagt en motion, i vilken det begär lagstiftningsåtgärder mot kommunisterna. Då denna motion föredrogs i första lagutskottet bordlades densamma, enär det har sagts, att regeringen har under övervägande en proposition angående lagstiftning i samma syfte. Nu torde det väl inte vara herr von Seth obekant, vare sig att högern väckt denna motion — jag vet inte, om han själv har skrivit under den, men jag tror, att så är förhållandet — eller att man inom regeringen överväger framläggande av lagförslag, som syfta till åtgärder mot kommunisterna. Jag har under sådana förhållanden svårt att förstå, vad herr von Seth kan vinna med att framställa sådana frågor, som besvarats här i dag och vilka ha föranlett den långa debatt, som ägt rum. Jag har inte kunnat uraktlåta att framföra detta. Jag vill visst inte säga, att herr von Seth nu som så många gånger förut har svårt att låta bli att arbeta som partipolitiker även i dessa brydsamma tider. Det kan väl inte vara detta, som gjort, att herr von Seth har framställt sina frågor? Jag kan omöjligt förstå, att dessa frågor och den debatt, som de framkallat, varit till något gagn för landet i dessa bekymmersamma dagar.

Herr Skoglund: Herr talman! Jag önskar icke taga upp någon debatt med herr Kilbom och ej heller försöka närmare karakterisera hans anförande, även om jag tyckte, att det var rätt så egendomligt. Men när han på detta direkta sätt vänder sig till det parti, som jag har förmånen att få representera, vill jag kort och gott deklarerat, att vi från vårt håll anse, *att alla personer och grupper som i nuvarande för landet farliga läge äro skadliga för landets säkerhet utan tvekan skola hållas efter.*

Här talade herr Kilbom nyss — och även andra ha gjort detsamma — om demokratien och försvaret för demokratien. Jag tror, att jag i denna kammarare, som jag tillhört under åtskilliga år, utan risk att bli missförstådd kan säga, att även jag har en djup känsla för det svenska folkstyret, men i det läge vi för närvarande befinna oss betraktar jag icke demokratien som det främsta. Landets säkerhet och att vi äro oberoende av främmande makt är det viktigaste av allt.

Herr Barnekow: Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra den reflexionen efter den debatt, som här försiggått, att man skulle ha kunnat finna ett lämpligare tillfälle till att partierna emellan tvätta sitt smutsiga linne. Jag får säga, att det är väl inte — jag höll på att säga riktigt — att partierna nu börja resonera om vilket parti som är skulden till den situation, som nu föreligger, om det är socialdemokraterna eller högern eller vilka det än må vara. Jag tror, att det är för sent att resonera om den sidan av saken nu, eller rättare sagt, låt oss tala om den en annan gång. Vi ha en viktigare fråga att debattera nu, och det är vad som skall göras.

Till herr Senander, som syntes vilja framhålla, att det parti, han tillhör, är synnerligen oskuldsfullt och fullständigt felbedömt, skulle jag vilja rikta ett par frågor. Vill herr Senander å sitt partis vägnar förklara, att han bestämt tager avstånd från, och bestämt vill förklara, att hela partiet avskyr överfallet på Finland? Vill herr Senander förklara å sitt partis vägnar, att man avskyr var och en, vilket parti han än tillhör, som lämnar något meddelande till främmande makt eller dess ombud, som kan skada Sverige, dess livsföring och dess försvar? Vill han å sitt partis vägnar förklara, att vad som än händer kommer hans parti aldrig att räcka en hand till främmande makt utan till det yttersta vara med om att värna vårt nuvarande samhälle?

Svar på frågor. (Forts.)

Vad kommunisternas uteslutande från riksdagen beträffar vet jag inte, hur detta skall tillgå. Jag tror, att vi samtliga utanför kommunisternas led önska detta, men, herr talman, jag vet inte hur det är möjligt att genomföra och på vilket sätt det skulle ske, men jag tror, att det är nödvändigt.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skall i anledning av herr Skoglund's anförande be att få uttala min fulla tillfredsställelse. Man vill då även hoppas, att vad herr Skoglund här uttalat lika ofta kommer att understrykas ute i periferin, i samtliga högertidningar t. ex.

Herr Thorell: Herr talman! När herr Kilbom för en stund sedan här i kammaren framkastade den beskyllningen, att vi från högerhåll skulle hålla nazisterna under armarna och vända oss ensidigt mot kommunisterna, så visar detta, att han mycket litet tagit reda på vad som förekommit ute i valstriden under de senaste åren. Jag är en av de många högerriksdagsmän, som legat ute på fältet i valstriderna, och de många och hetsiga debatter som vi vid dessa tillfällen haft med just nazisterna borde väl ändå, herr Kilbom, vara bevis för att den uppgift, som herr Kilbom nyss lämnade till kammarens protokoll, är fullständigt oriktig. Dessa debatter ha från nazisternas sida förts på precis samma sätt och med ungefär samma hets som från kommunistiskt håll och med lika liten vederhäftighet. Jag har vid många föredrag under olika valrörelser satt likhetstecken mellan den bruna diktaturen och den röda, mellan koncentrationslägren i Tyskland och i Uralbergen eller andra förvisningsorter i Ryssland. Jag blev därför mycket förvånad, när herr Kilbom, som efter vad jag kunnat höra har synnerligen litet reda på de strider, som vi fört med nazisterna, ändock vågar komma med en sådan beskyllning gentemot högerpartiet.

Jag har endast, när han fordrade verifikation från annat håll än herr Skoglund, velat för min del lämna denna verifikation. Om herr Kilbom ville göra sig besvär med att bättre ta reda på saker och ting, innan han uppträder och framkastar dylika beskyllningar, skulle han finna, att jag har rätt.

Herr Råstock: Herr talman! Jag skall icke på något sätt lägga mig i debatten; jag vill endast konstatera, att frågeinstitutet, på det sätt det i dag kommit till användning, hotar att spränga den ram, för vilken det ursprungligen var tänkt och inom vilken det hade en uppgift att fylla.

Jag vill därför vädja till konstitutionsutskottet, eftersom det torde ha initiativrätt även i detta fall, att tänka på om det inte vore möjligt att utforma litet mera strikta regler för den debatt, som får föras i anledning av en framställd fråga, än som nu äro gällande. Den debatt som förts nu har varit ren cirkus enligt min mening.

Häruti instämde herr *Hagberg* i Malmö.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som på begäran *Svar på fråga*. erhöll ordet, anförde: Herr talman! Herr von Seth har frågat mig, vilka slutsatser som myndigheterna anse sig kunna draga beträffande omfånget och arten av den kommunistiska verksamheten i Sverige med ledning av det vid razzian erhållna materialet.

Svar på fråga. (Forts.)

Som svar härpå anser jag mig för närvarande endast kunna meddela, att granskningen av det mycket omfattande material, som polisen vid razzian tog hand om, pågår. Det torde ligga i sakens natur, att någon sammanfattning av razzians resultat icke kan lämnas, förrän granskningsarbetet avslutats.

Vidare yttrade

Herr von Seth: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det svar, han givit på min fråga, och samtidigt uttala min glädje över att man så småningom kan förvänta att få taga del av resultatet. Hos svenska folket har säkerligen intresset att få reda på resultatet av denna polisrazzia varit mycket stort. Men när det nu varit tyst en tid om saken, har man kanske på sina håll förmodat, att resultatet i någon mån blivit negativt. Vi få emellertid hoppas, att så inte skall bli fallet. Innan jag slutar, skulle jag emellertid vilja fästa statsrådets uppmärksamhet på den s. k. kafépropagandan, som pågår ganska ohejdat. Herr Lövgren var inne på den nyss i föregående debatt. Här försiggår en verksamhet, som är till ytterlighet svår att komma åt med lagens medel, men som säkerligen är mycket skadlig.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 4.

*Svar på
interpellation.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till hans excellens herr statsministern **Hansson**, som yttrade: Med andra kammarens tillstånd har herr Äqvist interPELLERAT mig om regeringen ämnar taga under övervägande och för riksdagen framlägga förslag om skyndsamma åtgärder för genomförandet antingen av ett partiellt moratorium för värnpliktiga inkallade till tjänstgöring eller också inrättandet av en statlig stödlånefond eller på annat sätt bringa erforderlig hjälp.

Interpellanten har i sin motivering erinrat om gällande bestämmelser i syfte att lindra de ekonomiska svårigheter, som uppkomma för värnpliktiga, vilka med anledning av rådande läge inkallats till särskild tjänstgöring. Dessa bestämmelser avse familjeunderstöd, förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring, inskränkning av rätten till utmätning, till återtagande av avbetalningsgods och till indrivning av utskylder.

Förslag kommer i dag att föreläggas riksdagen angående familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring. Detta förslag innefattar vissa förbättringar i nu gällande bestämmelser, bl. a. genom utökning av kretsen av understödsberättigade, genom en ny form för bostadsbidrag och genom införande av ett näringsbidrag, varigenom värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse, skola i stället för familjebidrag kunna erhålla bidrag till anställande av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande.

Interpellanten önskar vidtagande av särskilda åtgärder för att bistå de inkallade vid gäldande av vissa fasta periodiskt återkommande utgifter såsom försäkringspremier, ränta och amortering å t. ex. fastighetslån eller lån för bedrivande av hantverk eller småindustri etc. Detta skulle enligt interpellantens mening kunna ske i form av ett partiellt moratorium eller genom inrättande av en statlig stödlånefond.

Jag delar interpellantens uppfattning om statens skyldighet att så långt det är möjligt bistå de inkallade i olika avseenden. Jag är dock icke beredd att bestämt uttala mig om de av honom ifrågasatta åtgärderna. De överväganden

Svar på interpellation. (Forts.)

som skett visa, att man här rör sig på ett synnerligen svåröverskådligt område. Fortsatta undersökningar och övertväganden komma emellertid att äga rum i syfte att utröna om någon framkomlig väg kan finnas för ytterligare åtgärder till lindrande av de svårigheter för enskilda, som på grund av inkallelserna kunna uppkomma.

Härpå anförde

Herr **Åqvist**: Herr talman! Jag ber att till hans excellens statsministern få framföra mitt tack för svaret på min interpellation och hoppas, att han på kortast möjliga tid må finna de vägar, på vilka, utöver de former vi nu ha, ekonomiskt bistånd kan bringas vissa grupper av beredskapstjänstgörande. Initiativet till min interpellation är inte mitt eget. Det är en lektor vid tekniska gymnasiet i Örebro som anhållit, att jag måtte föra fram denna angelägenhet. Läroanstalten har ju som sin uppgift att utbilda unga män, som gå ut som företagare och arbetsledare. Dessa komma ju i beröring med en hel del folk, som känna till läget och de ekonomiska förhållanden de inkallade leva under. De grupper min framställning berör äro bland andra bilägare, mindre handlande, hantverkare, små industriidkare och säkerligen också små jordbrukare, oftast samhällsmedborgare på landsbygden, vilka av ekonomiska skäl inte som sina kolleger i de större städerna kunna skaffa vikarier, som uppehålla verksamheten. Växlar och skuldförbindelser förfalla, räntor, amorteringar eller andra skulder för rörelsens bedrivande kunna inte till fyllest avklaras. De enskilda individerna drabbas ju mycket olika av inkallelserna ur ekonomisk synpunkt, men det kan inte vara rätt eller riktigt, att vissa samhällsmedborgare skola få sin ekonomi undergrävd eller sina mödosamt hopbringade besparingar skingrade, när de utföra sin plikt gentemot fosterlandet. Viljan att hjälpa varandra, att inbördes bistå varandra i dessa tider har fått många vackra uttryck, och jag tror, att alla samhällsmedborgare med största villighet se, att staten påtager sig ett visst ansvar och träder hjälpande emellan för de fall jag velat fästa uppmärksamheten på.

Hans excellens statsministern meddelade, att han redan vidtagit vissa åtgärder angående familjebidrag till värnpliktig under krigstjänstgöring. Dessa åtgärder emottagas säkert allmänt med tacksamhet. Jag ber också för min del få betyga min tacksamhet för de åtgärder, som hans excellens nu har vidtagit, och jag hoppas, att statsministern vill följa dessa frågor och vidtaga de ytterligare åtgärder som kunna befinnas erforderliga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Domö**, erhöi på begäran ordet och anförde: Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Pettersson i Dahl — efter redogörelse för vissa omständigheter i samband med ifrågasatt elektrifiering av Gällareds socken i Hallands län — till mig framställt följande spörsmål:

- 1) Är uppgiften riktig, att statliga myndigheter uttalat, att elektrifiering av bygder, sådana som det här gäller, för närvarande ej kan ifrågasättas?
- 2) Berättigar gällande rätt en distributionsförening att göra anspråk på elektrisk energi av det kraftbolag, som inom vederbörande område handhar leverans av elektrisk kraft?
- 3) Är statsrådet villig stödja strävandena inom såväl denna socken som

Svar på interpellation.

Svar på interpellation. (Forts.)

andra bygder, där förhållandena äro likartade, att snarast möjligt och på avtalade villkor få elektrifieringen genomförd?

Jag känner icke till något sådant av statlig myndighet lämnat meddelande, som det vilket avses med interpellantens första fråga. Möjligen åsyftas ett intervjuuttalande av chefen för kommerskollegii elektriska byrå i Norrköpings tidningar den 8 november 1939, däri ifrågasatts huruvida det vore nationalekonomiskt att nu med fördyrade materialpriser och andra högre kostnader utbygga de elektriska näten till sådana platser, som kanske redan under normala förhållanden skulle ha svårt att till rimliga priser amortera anläggningarna.

Emellertid vill jag nämna, att kommerskollegium, som anmodats yttra sig i ärendet, i av ämbetsverket avgivet utlåtande upptagit förevarande spörsmål till behandling. Kollegium har därvid framhållit, att frågan om möjligheterna att ytterligare elektrifiera landsbygden givetvis försåmrats genom med krigsutbrottet samhörande omständigheter. Särskilt anser kollegium detta gälla mera glest befolkade trakter, vilka redan före krigsutbrottet betingat onormalt höga anläggningskostnader och för vilka därför statssubvention ifrågasatts. Kollegium finner det uppenbart, att möjligheterna till statsunderstöd för ifrågavarande ändamål på grund av den statsfinansiella situationen numera krympt ihop. Skäl av social natur göra, anför kollegium, för visso understödandet av de glest bebyggda trakternas elektrifiering behjärtansvärt, men ur allmän försörjningssynpunkt synes det kollegium mest önskvärt, att den fortsatta landsbygdselektrifieringen så länge kristiden varar i första hand inskränkes till tätt bebyggda områden. Kollegium framhåller, att för elektriska distributionsanläggningar kräves materiel, varmed under nuvarande förhållanden en viss sparsamhet bör iakttagas, och att dylik elektrifieringsmateriel helst bör komma till användning, där åtgången per förbrukningsenhet är måttlig, d. v. s. inom de tätare bebyggda områdena. Genom elektrifiering av de sistnämnda områdena vinnes, påpekar kollegium slutligen, dessutom större besparing i brännoljaförbrukning än genom elektrifiering av de glesare.

De allmänna synpunkter, kollegium sålunda framhållit, kunna ej fränkännas betydelse. Samtidigt vill jag såsom svar å interpellantens tredje fråga framhålla, att jag livligt behjärtar önskvärdheten av landsbygdens fortsatta elektrifiering. Jag är alltså för min del beredd att medverka i strävanden härutinnan i den mån så kan ske utan att för folkhushållningen än viktigare intressen på andra områden åsidosättas.

Vad slutligen angår frågan huruvida enligt gällande rätt en distributionsförening kan göra anspråk på elektrisk energi av det kraftbolag, som inom förevarande område handhar leverans av elektrisk kraft, kan jag endast hänvisa till bestämmelserna i 4 kap. vattenlagen om tillhandahållande av kraft i vissa fall åt kringliggande bygd. Jag får härtill foga det meddelandet, att det kraftbolag, som närmast avses i interpellationen, i skriftligt yttrande över densamma förklarar sig principiellt villigt att inom alla befolkningsgrupper, där så lämpligen ur tekniska synpunkter kan ske, tillhandahålla råkraft till distributionsföreningar.

Vidare yttrade

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag skall först be att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för att han har haft vänligheten att besvara min interpellation. Sedan vill jag också omedelbart säga, att jag är ganska nöjd med hans svar, särskilt med det re-

Svar på interpellation. (Forts.)

sultat, som han har kommit till. Jag skall i alla fall be att få kommentera interpellationen litet och kanske också beträffande några punkter av svaret göra en del invändningar.

Frågan om elektrifiering av de bygder, som här avses, är ju ganska gammal. Man har inom Gällareds socken varit i förbindelse med Yngeredsfors kraftaktiebolag i många år för att få sin elektrifiering genomförd. Saken blev mera aktuell, sedan bolaget köpt kronans andel i Skogsforsens vattenfall. Frågan om detta köp var föremål för behandling vid 1938 års riksdag. Motiveringen till att kraftaktiebolaget skulle få köpa kronans andel i vattenfallet var, att bolaget skulle behöva vattenfallet för att tillgodose behovet av elektrisk energi såväl i Göteborg som i vissa delar av Halland. Denna motivering, som anförts av såväl vattenfallsstyrelsen som av vederbörande statsråd, underströks också av statsutskottet. Omedelbart efter köpet inleddes förhandlingar mellan dem, som voro intresserade av socknens elektrifiering, och bolaget. Resultatet blev en preliminär försöksteckning hösten 1938, men bolaget behagade icke ge besked förrän i augusti 1939, då det utsände bindande teckningslistor, varvid som villkor uppställdes minst 80 procent anslutning. Detta villkor uppnåddes mer än väl, i det att anslutningen var 100-procentig. Då trodde naturligtvis intressenterna, att elektrifieringen skulle bli genomförd. Så blev emellertid icke fallet, utan när förhållandena på höstsidan tillspetsade sig, började bolaget att vilja draga sig ifrån sina förpliktelser. Intressenterna satte sig då i förbindelse med bolagets verkställande direktör, disponent Berggren i Mölndal. Bolaget gjorde först den invändningen, att det var kopparbrist. Då inte denna invändning kunde hävdas, enär intressenterna framhöllo, att de själva skulle kunna skaffa koppar, förklarade man från bolagets sida, att bolaget möjligtvis skulle kunna uppfylla sitt avtal under förutsättning att priset på den elektriska energin eller anslutningsavgifterna kunde höjas något. Sedan blev det ytterligare brevväxling. Det är bolagets svar på ett brev under denna brevväxling, som ligger bakom interpellationen. Statsrådet har i interpellationssvaret givit uttryck åt den uppfattningen, att vad i interpellationen sagts om vad statliga myndigheter uttalat skulle avse ett intervjuuttalande i Norrköpings tidningar för den 8 november 1939. Detta är emellertid inte riktigt, utan i stället avses ett personligt brev från bolagets verkställande direktör, disponent Berggren, skrivet i Mölndal den 31 oktober 1939 till folkskollärare Erik Johansson i Gällared. Jag skall be att få citera ur detta brev. Där står bl. a. följande: »Till svar å Eder skrivelse som kom oss tillhanda den 26 ds få vi meddela, att vi ingående med statens myndigheter diskuterat frågan om i vilket tempo landsbygdens elektrifiering under nuvarande förhållanden bör fortsätta. Det har härvid med bestämdhet uttalats, att nyelektrifieringar f. n. ej kunna ifrågasättas i relativt glest bebyggda trakter, enär den elektrifiering som härvid erhålles fordrar en avsevärd användning av materiel.» Det är alltså detta, som ligger bakom interpellationen, och icke ett intervjuuttalande. Det må kanske förlätas intressenterna, att de anse ett dylikt uttalande litet underligt.

Det är ju allom bekant — jag tror, att statsrådet delar den uppfattningen — att såväl regeringen som riksdagen rätt lång tid har varit ganska välvilligt stämd mot landsbygdens elektrifiering, vilket också med all tydlighet framgår av statsrådets svar. Jag menar, att det verkar litet egendomligt, om statliga myndigheter skulle uttala sig på det sätt, som i nyssnämnda brev gjorts gällande, och jag är ytterligt tacksam för vad från statsrådsbanken sagts här om. Det visar ju, att disponent Berggrens uppgift icke var riktigt.

Vad sedan beträffar den omständigheten, att kommerskollegium har yttrat, att kollegium anser, att elektrifiering av dylika bygder inte skall anses så be-

Svar på interpellation. (Forts.)

rättigad, att statssubvention därtill skall kunna ifrågasättas, så vill jag göra den invändningen, att beträffande den ort det här gäller har det aldrig varit fråga om någon slags statssubvention. Visserligen är bygden i fråga glest befolkad, och inte heller är den välsituerad, men det har säkerligen aldrig ifrågasatts något annat än att man där skall betala den elektriska anslutningsavgiften och även till fullo göra rätt för sig i fortsättningen. Jag vill därför åtminstone för detta fall inlägga en gensaga mot de skäl, som kommerskollegium därvidlag anfört. Annars är det alldeles klart, att jag delar statsrådets uppfattning, att sådana allmänna synpunkter måste i dessa tider respekteras och måste sägas vara riktiga.

I det fall, som i interpellationen avses, är det emellertid fråga om ett bindande avtal. Det är alldeles tydligt, att intressenterna här icke kunna komma ifrån sitt avtal, utan det är den starkare parten, bolaget, som för sin del på grund av omständigheterna vill försöka komma ifrån och redan faktiskt sprungit ifrån avtalet. Det är också klart, att efter augusti 1939 har mycket förändrats, och de svårigheter, som eventuellt förefunnits för såväl bolagets som intressenternas del, ha nu blivit åtskilligt förvärrade, det är alldeles givet, att om intressenterna då hade möjlighet så ha dessa möjligheter blivit åtskilligt förvärrade för att inte säga omöjliga. Man torde kunna säga, att intressenterna, genom det att inte avtalet blev fullföljt, förorsakats förluster. Här är det bolaget, som för sin del har velat träda tillbaka och även otvivelaktigt trätt tillbaka.

Beträffande möjligheten att elektrifiera glest befolkade trakter kan man också göra den invändningen, att när en kraftkälla är belägen inom ett område, man icke, i varje fall inte med övertygande skäl, kan göra gällande, att åtgången på koppar skulle bli så synnerligen stor. Tvärtom bör, såsom riksdagen anförde i motiveringen för beslutet 1938 och som man tycker är tämligen naturligt, ifrågavarande socken i första hand bli tillgodosedd.

Jag skulle också vilja passa på att säga, att man inte kan åberopa några ömmande omständigheter till förmån för Yngeredsfors kraftaktiebolag gentemot intressenterna. Om man ser på redogörelsen angående bolagen, får man reda på, att ända sedan 1923 har bolaget utdelat 8 procent på aktierna, och dessutom har det under denna tid utdelat 1,000,000 kronor i gratisaktier. Det är alltså ett ekonomiskt mycket välsituerat företag och bör således också kunna fullfölja det avtal det ingått.

Sedan skulle jag vilja säga en sak till herr statsrådet. Statsrådet säger, att statsrådet är villig att medverka till att landsbygdens elektrifiering blir så vitt möjligt och på bästa möjliga sätt genomförd. Jag tackar herr statsrådet för detta och vill ge uttryck åt min erkänsla för statsrådets villighet på den punkten. Jag skulle också vilja säga, att den hjälpen från regeringshåll behövs mycket väl. Det är väl allom bekant, att dessa stora elektriska bolag äro fullkomligt suveräna inom de trakter de behärska. De ha fått koncession där, och det finns ingen möjlighet för någon annan att där kunna göra några anspråk eller någon rätt gällande. Bolagen göra följaktligen som de vilja. Om de bygder, som det här är fråga om, skola kunna hävda sina intressen, behöva de därför hjälp från de statliga myndigheterna.

Innan jag slutar, vill jag säga, att det exempel, som jag här påtalat, inte är någon isolerad företeelse, utan dylika exempel kan man finna även i andra trakter och även gentemot andra kraftbolag. Jag ber ännu en gång att få tacka herr statsrådet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen

av herr statsrådet *Möller* propositionerna:

- nr 4, med förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän;
- nr 89, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting, m. m.; och
- nr 98, angående anslag till barnsjukvården m. m.;

av herr statsrådet *Westman* propositionen, nr 90, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 3 kap. 14 §, 4 kap. 3 och 4 §§ samt 17 kap. 1 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; samt

av herr statsrådet *Sköld* propositionerna:

- nr 93, med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning);
- nr 94, med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under tjänstgöring i fredstid (fredsfamiljebidragsförordning) m. m.;
- nr 96, angående slutande av avtal mellan kronan och Karlskrona stad om reglering av vissa tvistiga mellanhavanden; och
- nr 97, angående anslag till flottans ersättningsbyggnad m. m.

Samtliga ovannämnda propositioner bordlades.

§ 7.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 92, angående anslag till elektrifiering av banan Långsele—Boden m. m.; och anförde därvid *Vid remiss av propositionen nr 92.*

Herr **Sandström**: Herr talman! Då vid studiet av statsverkspropositionen det blev bekant i övre Norrland, att för fortsatt elektrifiering av norra stambanan fram till Boden på grund av finansiella hänsyn icke äskades mer än 8 miljoner kronor, väckte detta däruppe både förvåning och förstämning. Vi kunde icke förstå, att de nu under krisen rådande ekonomiska förhållandena skulle vara avgörande för anslaget storlek, då man nämligen säkerligen på lång sikt skulle få mycket god räntabilitet på ett större anslag, som möjliggjorde en elektrifiering i hastigare takt. Bakom vårt resonemang låg ju också tanken att man genom en ökad elektrifiering av vårt statsbanenät skulle kunna medverka till en avsevärd minskning av kolimporten i framtiden. Därför skrevs en motion på norrlandshåll, i vilken begärdes att anslaget i enlighet med den tidigare fastställda arbetsplanen för denna järnvägs elektrifiering skulle höjas till 12 miljoner kronor. Nu ha vi till vår glädje funnit, att i en ny proposition, den här föreliggande propositionen nr 92, Kungl. Maj:t med ändring av sin tidigare inställning föreslagit riksdagen att bevilja icke mindre än 16 miljoner kronor till en forcerad elektrifiering av norra stambanan. Vi motionärer blevo naturligtvis synnerligen tillfredsställda med detta förslag. Vi få nu mera än vad vi i motionen begärde, nämligen 4 miljoner till, och vi taga emot detta med mycket stor glädje.

Jag vill också uttala en förhoppning om att denna proposition skall vinna riksdagens bifall. Jag vill tillägga, att jag hoppas, att även i fortsättningen kungl. järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t skola ha sin uppmärksamhet fäst på de norrländska järnvägslinjerna, framförallt då i fråga om elektrifieringen,

Vid remiss av propositionen nr 92. (Forts.)
och att Ostkustbanan må komma i förgrunden, så fort elektrifieringen av Bodenbanan blivit färdigställd.

Vidare yttrades ej. Ifrågavarande proposition hänvisades till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandet.

§ 8.

Föredrogs och remitterades till jordbruksutskottet herr *Hedlunds* i Häste på bordet liggande motion nr 204.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 9.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om val av en förste och en andre vice ordförande inom riksdagens utskott; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Ang. inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.
Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.

Därvid anförde:

Herr **Holmbäck**: Herr talman! Jag har för min del icke brukat öppna debatt i fråga om en motion, som jag väckt och som blivit enhälligt avstyrkt av vederbörande utskott. I den här frågan ber jag emellertid att få säga några ord. Jag skall bli mycket kortfattad.

Motionen gäller ju inskränkning i remissförfarandet. Såsom motivering för sitt avslagsyrkande säger utskottet följande: »Enligt utskottets mening råder emellertid ej tvivel om att remissförfarandet understundom fått en omfattning, som ej varit åsyftad och som ur flera synpunkter är ägnad ingiva betänkligheter. Förefintliga missförhållanden på området kunna emellertid enligt utskottets åsikt undanröjas genom ett strikt efterlevande av bestämmelserna i § 10 regeringsformen och förut anförda cirkulär den 5 juni 1931.» Jag kan icke läsa detta utskottets uttalande på annat sätt, än att utskottet ger mig rätt i sak. Utskottet säger ju, att remissförfarandet sådant det för närvarande praktiseras är för omfattande, att det har fått en omfattning, som ej varit åsyftad. Med »ej varit åsyftad» måste enligt min mening utskottet mena: ej varit åsyftad i § 10 regeringsformen. Utskottet understryker, att remissförfarandets omfattning måste inge betänkligheter, och utskottet talar om missförhållanden på området. Men sedan utskottet alltså givit mig rätt i sak, fortsätter utskottet: »Under hänvisning till det anförda och till att en riktig avvägning av remissinstitutets användning i sista hand alltid blir en omdömessak får utskottet avstyrka bifall till motionen.»

Jag kan icke tycka annat än att, då man påpekar, att missförhållanden råda och att systemet bör ändras, resultatet av det hela borde bli ett bifall till motionen, d. v. s. en skrivelse till Kungl. Maj:t om övervägande, huruvida icke remissförfarandet skulle kunna inskränkas mer än vad som fallet varit.

Jag vill gärna medge, att till utskottets ståndpunkttagande kan ha medverkat, att ehuru motionen är skriven såsom avseende remissförfarandet i all-

Ang. inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.

(Forts.)

mänhet, utskottet kan ha läst den såsom avseende det remissförfarande, som står under Kungl. Maj:ts omedelbara kontroll, där alltså ett statsråd undertecknar remissen. Motionen är icke alldeles klar på den punkten, men läser man den noggrant, är det nog tydligt vad som här varit meningen.

Jag tror nu, herr talman, att frågan om remissförfarandet är mycket viktig. Genom det remissförfarande, som för närvarande praktiseras, fördyras ärendena, och ibland komma de att behandlas mera långsamt än som behövt vara fallet. Det vore en betydande sak, om man kunde få igenom vissa förenklingar. I den tid vari vi för närvarande leva, då det är nödvändigt att göra de inskränkningar, som överhuvud taget äro möjliga, tror jag, att man borde gripa in även på denna punkt. Nu i år blir det givetvis icke något resultat, och jag skall icke yrka bifall till motionen. Men jag tror mig kunna förutsäga, herr talman, att denna fråga kommer igen ett annat år, och att den då skall bli föremål för en annan uppmärksamhet än den i dag fått röna.

Herr Hallén: Herr talman! Det är alldeles riktigt som den ärade motionären framhållit, nämligen att utskottet i sak är ense med honom om att remissförfarandet tagit en större omfattning än som önskligt varit.

Då nu utskottet emellertid kommit fram till ett avslagsyrkande, beror detta främst på det formella skälet att i och med att motionen hänvisades till konstitutionsutskottet hade utskottet ingen annan möjlighet än att pröva om och i vad mån § 10 regeringsformen angående nödiga upplysningars inhämtande kunde göras till föremål för ändring eller icke. Detta ha vi icke ansett, och något sådant har motionären icke heller önskat. Han har endast i klämman ifrågasatt, om icke remissförfarandet skulle kunna inskränkas mera än som skett uti direktiven i kungl. cirkuläret den 5 juni 1931. Vi mena att det här icke är en sådan fråga, som skall behandlas av konstitutionsutskottet, utan att, då det gäller en administrativ författning, det tillkommer ett tillfälligt utskott att handlägga densamma. Om motionären ett följande år lägger sin framställning så att den utgör en vädjan till Kungl. Maj:t om att t. ex. skärpa direktiven utöver 1931 års cirkulär, tror jag nog att hans motion skall få all framgång, något till vilket jag gärna vill lyckönska honom.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Man kan givetvis ge den ärade motionären rätt i att detta remissförfarande understundom kanske tar en något för betydande omfattning. Men å andra sidan får man ju inte förbise — och det gör givetvis icke motionären — att det kan vara av ett utomordentligt stort värde, exempelvis med hänsyn till en propositions uppläggning, att få ett så vitt möjligt fullständigt intryck av hur man ser på saken inom olika korporationer, sammanslutningar och myndigheter. Att man har den uppfattningen ute i landet framgår också av det förhållandet, som påpekas i motionen, nämligen att allt fler och fler institutioner anhålla att få komma i åtanke, när det gäller att yttra sig i sådant sammanhang.

Det är emellertid enligt min mening på ett annat område som kritiken företrädesvis bör sättas in, när man talar om de aktuella olägenheterna av remissförfarandet, och det gäller den utomordentligt begränsade tid, som mycket ofta står, i vart fall de lokala, myndigheterna till förfogande, när de skola besvara remisser. Detta är ju ett spörsmål, som är väl bekant för alla dem, som syssla med kommunala angelägenheter. Det är ett bekymmer, som ofta ventileras, när kommunalmän komma samman, och detta bekymmer fick inom parentes ett auktoritativt uttryck vid Svenska stadsförbundets kongress i som-

Ang. inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.
(Forts.)

ras, där man starkt reagerade emot den överhandtagande tendensen att alltmer knappa in på remisstiden. Det är icke mycket mening med de yttranden, som de kommunala myndigheterna skola avge, om dessa myndigheter icke få mera tid till sin disposition än — såsom hänt — kanske åtta dagar. Ett sådant yttrande blir icke uttryck för någon större opinion ute i bygderna. Svenska stadsförbundet har ju också gång på gång gjort framställning till Kungl. Maj:t i dessa stycken, men tyvärr hittills utan något större resultat. Jag hade ju gärna sett, att man i konstitutionsutskottets utlåtande även hade skänkt någon liten uppmärksamhet åt denna sida av problemet, då ju kommunerna och de kommunala förvaltningsorganen äro mycket betydelsefulla och i detta sammanhang ofta anlitate instanser.

Då den ärade motionären i sitt något korta anförande gjorde gällande, att det är ett viktigt spörsmål som det här är fråga om, vill jag bara säga, att jag helt delar hans uppfattning härvidlag. Detta är ett spörsmål, som blir kanske ännu större, när man närmare tränger in i detsamma. Ty man torde nog vara berättigad säga, att frågan om remissförfarandet, om icke direkt så dock indirekt, rätt nära hänger samman med frågan om våra kommuners självstyrelse. Är det så att detta remissförfarande så småningom skall förvandlas till enbart en formell angelägenhet, vilket ostridigt är fallet numera på många håll, försvinner därmed realiter allt kommunalt inflytande på rikslagstiftningen, även när det gäller utpräglat kommunala ärenden. Jag förmenar, att en sådan utveckling vore betänklig. Den rika erfarenhet och den insikt, som man förvärvat ute i våra kommuner om samhällsarbetet i vardagslag, om jag så får säga, kommer i detta fall icke till sin nytta. Men även inom kommunerna själva har remissförfarandet tenderat att bli endast en formell procedur, ett förhållande som redan avsatt betänkliga frukter. Detta påpekande innebär ingen nyhet för dem, som arbeta i den kommunala verksamheten. Erfarenheter från åtskilliga av våra kommuner, i vart fall de större, visa, att intresset för yttrandenas avgivande där alldeles påtagligt slappnat, vilket naturligtvis är att beklaga, då många av förslagen beröra för kommunernas ekonomi betydelsefulla angelägenheter. Det förhåller sig på många håll på det viset, att hela remissförfarandet nu börjar betraktas med likgiltighet och misstro. Vad tjänar det till, frågar man, och man har svårt att tro, att någon hänsyn kommer att tagas till remissvaren, då remisstiden utmätas på sätt, som faktiskt omöjliggör ett inträngande i frågorna. Att man här, herr talman, är inne på för den kommunala självstyrelsen betänkliga vägar, är i vart fall min uppfattning. Därest icke vid rikslagstiftningens gestaltning åt kommunerna skänkas något så när rimliga möjligheter att göra sina synpunkter gällande på spörsmål, som för dem kunna vara av livsviktig betydelse, är ju den kommunala självstyrelsen på denna icke alldeles oviktiga punkt ganska allvarligt hotad. Jag tycker dock, att denna gamla svenska kommunala självstyrelse i sina skilda yttringar är en så pass värdefull nationell tillgång, att den icke i viktiga hänseenden bör få sjunka ner till en tom pappersexercis.

Här har nu av utskottets ordförande uttalats en förmodan, att motionären skall komma tillbaka. Jag hoppas det också, och jag hoppas att detta spörsmål då skall få en annan och mera allsidig belysning än som blivit förhållandet i detta något knapphändiga utlåtande från konstitutionsutskottet.

Herr Holmbäck: Herr talman! Om riktigheten utav de synpunkter, som den siste ärade talaren anlade på frågan, är jag livligt övertygad. Jag har också upptagit frågan om dessa korta remisstider på sid. 7 i motionen, där jag ur ämbetsverkens synvinkel beklagat de korta remisstiderna.

Ang. inskränkning i det av Kungl. Maj:t tillämpade remissförfarandet.
(Forts.)

Konstitutionsutskottets ordförande framhöll, att om motionen skreves om, så att den kom att gälla frågan om utformandet av andra allmänna direktiv, den nog skulle komma att röna ett bättre öde ett kommande år. Det är just så jag lagt motionen. Jag har i klämman ifrågasatt att man skulle utreda, om icke remissförfarandet utan att ärendenas beredning sattes i fara skulle kunna inskränkas mer än som skett genom nyssnämnda kungl. cirkulär, ett cirkulär, som icke omedelbart gäller de remisser, som undertecknats av ett statsråd, utan beslutats av underordnade myndigheter, däri inbegripna statssekreterare och expeditiönschefer.

Detta är alltså vad jag önskat med min motion redan i år.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser om upprättande av förslag vid tillsättande av lärarebefattning, med vilken är förenad organist- eller klockarsyssla eller båda dessa sysslor eller kyrkosångarbefattning; och anförde därvid

Herr **Fredberg**: Herr talman! Som motionär i detta ärende har jag att erkänna konstitutionsutskottets välvilliga inställning till motionens yrkande, även om konstitutionsutskottet på grund av en pågående utredning ansett sig böra avstyrka bifall till densamma. Jag vill gärna erkänna, att, då jag väckte denna motion, jag var icke fullständigt ovetande om denna pågående utredning, men jag ansåg, att motionen ändå kunde tjäna såsom en till utredningen adresserad påminnelse. Jag hoppas också, att utskottets utlåtande måtte tjäna såsom en sådan påminnelse.

Den del av nu gällande bestämmelser för tillsättandet av lärartjänster ute i skoldistriktet, som beröres såväl i min motion som i här förevarande utlåtande, kan sägas vara ganska egendomlig. I alla skoldistrikt, där skolväsendet är överfört till den borgerliga kommunen, skola skolans angelägenheter handhavas av en skolstyrelse, som väljes av kommunalfullmäktige. Men om inom skoldistriktet finnas s. k. förenade tjänster skall det därjämte finnas ett skolråd, som utses på kyrkostämman. När det gäller tillsättandet av dessa förenade tjänster — vid förslags uppgörande o. dyl. — får den eljest för skolväsendet ansvariga skolstyrelsen träda åt sidan. Då blir det detta av kyrkostämman valda skolråd, som skall träda till.

Dualismen på detta område har på många håll vållat irritation och kommer också att göra det, så länge dessa bestämmelser kvarstå. Nu torde man trösta sig med att det råder så gott samarbete mellan kyrkostämman och kommunalfullmäktige, att det i regel blir samma personer, som väljas till skolrådet och till skolstyrelsen. I sådana fall kan man emellertid fråga sig, varför deras funktion i ena fallet skall kallas skolstyrelse och i andra fallet skolråd. I båda fallen skola de ju företräda skolans angelägenheter. Detta goda samarbete förefinnes emellertid icke alltid. Inom ett begränsat område följde jag med denna sak vid senaste decemberstämmor, vid vilka som bekant val av såväl skolråd som skolstyrelse förrättas för närmaste fyraårsperiod. Inom detta begränsade område fann jag åtminstone två fall, då kyrkostämman valde skolråd och kommunalfullmäktige skolstyrelse utan att dessa fingo något som helst samband med varandra. Åtminstone i ett av dessa fall blir frågan om tillsättandet av förenad lärartjänst aktuell under denna period.

Ang. upprättande av förslag vid tillsättande av lärarebefattning, med vilken är förenad viss annan syssla.

Ang. upprättande av förslag vid tillsättande av lärarebefattning, med vilken är förenad viss annan syssla. (Forts.)

Även när samma personer väljas av kyrkostämman och fullmäktige till skolråd och skolstyrelse, kunna ändå förekomma oformligheter. Vid föregående års decemberstämma i en kommun valdes skolråd, och enligt referat i ortstidningarna från stämman uttalade kyrkostämman, att den var medveten om att detta skolråd icke skulle komma att få någon funktion att fylla. Något senare sammanträdde kommunalfullmäktige och valde samma personer till skolstyrelse, som kyrkostämman valt till skolråd. I denna kommun förekommer alltså det förhållandet, att den styrelse vilken under fyra års tid skall handha skolans angelägenheter, när den valdes, av den väljande korporationen ansågs, att den icke skulle få någon uppgift att fylla, och man kan ju förstå vilken omsorg och noggrannhet man under sådana förhållanden lade vid personvalet. Nu kan det ju tura sig så, att det i alla fall blev lämpliga personer, men jag måste vidhålla, att denna ordning innebär en oformlighet, som icke gagnar skolans sak. Man har därför all anledning instämma med utskottet, då det i slutet av sin motivering säger, att det »förväntar, att den pågående utredningen i detta ämne snarast fullföljes samt att förslag därefter förelägges riksdagen».

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av gjorda framställningar om anslag till central torpedverkstad;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till flyttning av visst kustartilleribatteri;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket till vissa militära flygfältsarbeten, m. m.;

nr 47, i anledning av riksdagens år 1939 församlade revisorers framställning i fråga om effektivare indrivning av vissa utskylder samt skärpt kontroll däröver;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till brandalarmanläggning i nationalmuseet;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående de av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1939 vid dess tjugufemte sammanträde fattade besluten, i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Ångermanälven m. m.; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans fallandelar i Kasselälven m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och § 3 mom. 2 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt och föreslagit.

§ 13.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om delaktighet i statens pensionsanstalt för viss kontorspersonal hos vägdistriktet. *Ang. delaktighet i statens pensionsanstalt för viss kontorspersonal hos vägdistriktet.*

Därvid anförde:

Herr **Lindh**: Herr talman! Såsom motionär anser jag mig böra säga några ord med anledning av utskottets utlåtande, även om mitt tal icke kan leda till några praktiska resultat. Till en början beklagar jag, att jag icke med den motivering, jag i min motion sökt presterat, lyckats övertyga det ärade bankoutskottet. Jag får emellertid på samma gång säga, att den argumentation för avslag, som bankoutskottet presterat, icke heller lyckats övertyga mig. Jag har en livlig känsla av att det ärade utskottet vid behandlingen av denna motion befann sig i riktigt skarprättarhumör. Det brukar eljest vara vanligt, att ett utskott åtminstone räcker ett vänligt finger till vederbörande motionär. Jag vill naturligtvis icke sätta mig på mina höga hästar, och bankoutskottet skall icke heller ett ögonblick tro, att jag vill spela någon sorts mentor för utskottet, men jag tycker ändå, att motionen har så pass stort värde, att en remiss, exempelvis till vägstyrelsernas förbund, icke kunde varit alldeles ur vägen. Jag vet icke, vad detta förbund hade kommit att svara på den remissen, men en sak är då säker, nämligen att bankoutskottet hade kommit ur den villfarelse, vari utskottet tycks sväva, när det klassificerar den personal, som det här är fråga om, såsom anställd på ett mera löst sätt än t. ex. den tekniska personalen hos vägdistriktet. Det är väl tydligen på det sättet, att anställningsförhållandena åtminstone i mycket stor utsträckning äro precis desamma för kontorspersonalen som för vägmästarna i distriktet. Sedan kan man naturligtvis komma och säga, att det i vissa distrikt finns styrelseledamöter, som ha halvtidstjänstgöring på vägdistriktkontoret, men det är icke dessa, som jag åsyftar med min motion, utan endast dem, som äro fast anställda på vägdistriktkontoren. Jag är övertygad om att bland denna personal finns ett ganska starkt missnöje med rådande förhållanden. Det kan väl ändå inte anses rättvist, att medan den tekniska personalen genom vägdistriktens och statens försorg fått sin ålderdom tryggad, icke blott när det gäller befattningshavarna själva utan också deras familjer, man utelämnat dem, som utföra en precis lika viktig syssla för vägdistriktens vidkommande, nämligen dem, som sköta kontorsarbetet. Vägstyrelsernas kamrerare sköta bokföringen och det något egenartade arbete, som förekommer på vägdistriktkontoren, och detta är faktiskt ett sådant arbete, vartill man icke kan taga vem som helst, och som någon icke blir van vid, förrän flera år förflutit. Det är klart, att denna personal, som under nuvarande förhållanden icke har den känsla av trygghet, som en ordnad pensionering alltid innebär, har rätt att känna sig missnöjd.

Jag skall icke hålla något längre anförande, ty utgången är ju redan på förhand given. Det skulle icke lyckas mig med något längre tal att övertyga riksdagen om att en enskild motionär kan ha rätt gentemot ett enhälligt utskott, och jag skall icke heller ge mig in på den uppgiften. Det är emellertid en ringa tröst, när utskottet säger, att här föreligger en utredning om vägväsendets helförstatligande. För denna personal, som går och väntar på pensionering, är nämligen varje år dyrbart. Ty ju äldre en befattningshavare blir, desto dyrare är det för vederbörande att erhålla en rimlig pension. Jag vill tillägga, att detta problem gäller icke blott det vägdistrikt, i vilket jag råkar vara med, utan många av landets vägdistrikt. Jag är därför övertygad om att, ifall man skickat ut en rundfråga till alla vägdistrikt i landet samt till vägstyrelsernas förbund, hade man fått det svaret på frågan om denna personals-

Ang. delaktighet i statens pensionsanstalt för viss kontorspersonal hos vägdistriktet. (Forts.)

penionering, att den utgör ett verkligt bekymmer för vägdistriktens styrelser.

Jag får naturligtvis böja mig för det ärade bankoutskottets auktoritet och dess stora sakkunskap, när det anser, att detta är en fråga, som icke kan framläggas av en enskild motionär, och att endast staten har möjlighet att bedöma densamma, varför initiativ måste komma från Kungl. Maj:t. Detta är kanhända riktigt — det vill jag icke förneka — men jag hoppas i alla fall, att den motion, som jag väckt och som nu fått i det närmaste ett avslag, icke kastat frågan bakåt utan i stället fört den något steg närmare den lösning, som den i det nuvarande läget faktiskt kräver.

Herr talman! Jag har i detta sammanhang icke något yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag beklagar, att den föregående ärade talaren fann utskottets motivering så litet bärande, men jag är för min del övertygad om att kammarens övriga ledamöter måste finna motiveringen starkt bärande för det resultat, till vilket utskottet har kommit.

Det är ju känt, att det för närvarande sitter en kommitté för att utreda frågan om vägväsendets förstatligande. Denna kommitté kommer tvivelsutan att taga upp den fråga, som här har varit föremål för utskottets prövning. Under sådana förhållanden kan det väl icke vara lämpligt om bankoutskottet skulle tillstyrka, att man så att säga bröt ut denna fråga ur det blivande kommittébetänkandet och avgjorde den i förväg. Hela frågan bör naturligtvis lösas i ett sammanhang.

När utskottet sedermera till sist såsom sin mening framhåller, att frågan är av så pass stor vikt, att den icke bör avgöras på grundval av en enskild motion utan först efter förslag från Kungl. Maj:t, så har ju utskottet ställt sig på samma ståndpunkt, som jag tror, att varje utskott i riksdagen sedan en mångfald år tillbaka har brukat ställa sig på. Detta är sålunda ingenting nytt och icke något särskilt kitsligt mot motionären. Man kan icke säga, att bankoutskottet icke velat räcka ett finger åt motionären utan farit fram som skarprättare. Utskottet har tvärtom räckt motionären hela handen, när det hänvisat till den kommitté, som skall utreda denna fråga.

För min del kan jag icke finna annat än att utskottet gjort precis vad det bort göra, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindahl: Herr talman! Jag vill endast erinra därom, att den personalgrupp, som jag särskilt har åberopat i samband med frågan om pensionering av kontorspersonalen, nämligen den tekniska personalen, vägmästarna, faktiskt fick sin pensionsfråga ordnad av riksdagen efter det frågan om förstatligande av vägväsendet blev aktuell och den av herr Holmgren omnämnda kommittén blev tillsatt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs vart efter annat:

första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av en inom riksdagen väckt motion om avslag å Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till landsfiskalsbostället Rinkeby 3¹ i Danderyds socken av Stockholms län hörande område; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter legitimerade veterinären A. A. A. Norlén från viss ersättningskyldighet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.

Punkterna 1—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppförande av bostadsbyggnad å hemmanen Kurravaara nr 5 och 7 i Jukkasjärvi socken; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 68, i anledning av gjorda framställningar om anslag till central torpedverkstad;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till flyttning av visst kustartilleribatteri;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket till vissa militära flygfältsarbeten, m. m.; och

nr 71, i anledning av riksdagens år 1939 församlade revisorers framställning i fråga om effektivare indrivning av vissa utskylder samt skärpt kontroll däröver.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:		under	6 dagar	fr. o. m.	den	8 mars,
herr <i>Paulsen</i>						
» <i>Ryberg</i>		»	4	»	»	8
» <i>Hult</i>		»	5	»	»	9
» <i>De Geer</i>		»	4	»	»	11
» <i>Gustavson</i> i Västerås		»	3	»	»	7
» <i>Engberg</i>		»	5	»	»	7
» <i>Hansson</i> i Stocksätter		»	3	»	»	7
» <i>Hilding</i>		»	2	»	»	7
» <i>Nordström</i> i Kramfors		»	2	»	»	7

och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.51 e. m.

In fidem
Sune Norrman.